

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

BEKİR USTA VE DİĞERLERİ / YUNANİSTAN DAVASI

(Başvuru No. 35151/05)

KARAR

STRAZBURG

11 Ekim 2007

KARARIN KESİNLEŞTİĞİ TARİH

11 Ocak 2008

İşbu karar, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Bazı şekli düzeltmelere tabi tutulabilir.

Bekir Usta ve diğerleri / Yunanistan davasında,

Başkan

L. Loucaides

Hâkimler

C.L. Rozakis,

N. Vajić,

K. Hajiyeu,

D. Spielmann,

S.E. Jebens,

G. Malinverni

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdür Yardımcısı* A. Wampach'ın katılımıyla Daire halinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (Birinci Bölüm), 20 Eylül 2007 tarihinde kapalı oturumda gerçekleştirilen müzakerelerin ardından söz konusu tarihte aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Yunanistan Cumhuriyeti aleyhine açılan davanın temelinde, yedi Yunan vatandaşı; Hasan Bekir Usta, Apti Pentzial, Haki Tsiligir, Ali Nalbant, Ali Nizam, Retzep Kahrıman ve Süleyman Kara-Hüseyin'in ("başvuranlar"), 23 Eylül 2005 tarihinde, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca Mahkemeye yapmış oldukları başvuru (no. 35151/05) bulunmaktadır.

2. Başvuranlar, Gümülcine Barosuna bağlı Avukat A. Bekiroğlu tarafından temsil edilmektedirler. Yunanistan Hükümeti ("Hükümet"), kendi görevlisinin delegeleri olan Devletin Hukuk Danışmanı M. Apessos, Devletin Hukuk Danışman Yardımcısı K. Georgiadis ve Devletin Hukuk Danışmanı dinleyicisi M. Papida tarafından temsil edilmektedir.

3. Başvuranlar, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrası ve 9, 11 ve 14. maddeleri bağlamında, ulusal mahkemelerin derneklerini tescil etmeyi reddetmesi ve söz konusu yargılamanın süresi hakkında şikâyetçi olmuşlardır.

4. Mahkeme, 14 Eylül 2006 tarihinde, başvurunun Hükümete bildirilmesine karar vermiştir. Mahkeme, Sözleşme'nin 29. maddesinin 3. fıkrasına istinaden, davanın kabul edilebilirliği ve esasının aynı anda incelenmesine karar vermiştir.

OLAY VE OLGULAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

5. Başvuranlar Meriç ilinde (Evros) (Batı Trakya) ikamet etmektedirler.

6. Başvuranlar ve Batı Trakya Müslüman azınlığının diğer on dokuz mensubu, 15 Mart 1995 tarihinde, “Meriç İli Azınlık Gençleri Derneği” isimli kâr amacı gütmeyen bir dernek kurmaya karar vermişlerdir. Derneğin merkezi, aynı ilin bir köyü olan Babalar köyü olarak belirlenmiştir. Dernek tüzüğü'nün 2. maddesine göre derneğin amaçları, “a) azınlık gençliğinin entelektüel imkânlarından istifade etmek, b) azınlığın gelenek ve göreneklerinin sürdürülmesi, korunması ve teşvik edilmesi, c) azınlığın entelektüel, kültürel ve diğer faaliyetlerine katkıda bulunmak, d) bir yandan derneğin kendi üyeleri öte yandan diğer azınlık üyeleri arasındaki entelektüel, kültürel ve kişisel ilişkilerin geliştirilmesi, e) genel olarak halklar ve özellikle Yunan halkı ile Türk halkı arasındaki özgürlük, demokrasi, insan hakları, insani değerler ve dostluğun geliştirilmesi ve korunması, f) dernek üyelerinin eğlenmesi” şeklindedir.

7. Derneğin geçici yönetim kurulunu oluşturan başvuranlar, 14 Aralık 1995 tarihinde, Medeni Kanun'un 79. maddesine istinaden, Dedeoğlu ilk

derece mahkemesi nezdinde derneklerinin tescil edilmesi başvurusunda bulunmuşlardır.

8. İlk derece mahkemesi, 58/1996 sayılı ve 21 Mart 1996 tarihli bir kararla, Lozan Antlaşmasına göre Batı Trakya bölgesinde bir Türk azınlığın değil, sadece Müslüman bir azınlığın tanındığını peşinen hatırlatarak aşağıdaki gerekçelerle söz konusu talebi reddetmiştir:

[Derneğin] adı, üyelerinin kökeni konusunda üçüncü şahısları yanıltma riskini doğuracak şekilde oluşturulmuştur (...). Çünkü “Meriç İli Azınlık Gençleri Derneği” ifadesi, burada Yunan hukuku tarafından tanınan dini bir azınlığın mı yoksa Yunan hukuku tarafından tanınmayan etnik bir azınlığın mı söz konusu olduğunu açıkça belirtmemektedir. Yunan hukukuna göre, Yunanistan’da yaşayan ve herhangi bir şekilde Yunan vatandaşlığı almış herkes Yunan vatandaşı olarak adlandırılmakta olup Yunan vatandaşıdır. Yukarıda hatırlatıldığı gibi, Lozan Antlaşması (...) etnik bir azınlığı değil, yalnızca dini bir azınlığı tanımaktadır. Dolayısıyla, [ihtilaf konusu adın] kullanılması, derneğin fiilen takip ettiği gaye ve genel arzuları konusunda şüphesiz bir karışıklık yaratmaktadır ve bu nedenle kamu düzenine aykırıdır. Çünkü bu durum, Yunan topraklarında Yunanlıların yanı sıra yabancı bir ülke ve özellikle de Türkiye uyrukluların daimi olarak yerleştiği ve bunların, dernek kurarak, Meriç ili Müslüman azınlığının çıkarlarına hizmet etme niyetinde olmadıkları, bilâkis, dernek tüzüğünün 2. maddesinden de anlaşıldığı üzere, derneğin hak ve özgürlüklerini korumak istediği etnik bir azınlığın varlığını açıkça ima ettikleri izlenimi vermektedir. Ancak [azınlığa ait] bu hak ve özgürlükler, Yunanistan Anayasası ve Yunan kanunları tarafından tamamen korunmaktadır.”

9. Başvuranlar, 14 Ağustos 1997 tarihinde, bu karara itiraz etmişlerdir. Duruşma, 8 Mayıs 1998 tarihinde gerçekleşmiştir.

10. Trakya İstinaf Mahkemesi, 8 Temmuz 1998 tarihinde, ilk derece mahkemesinin tespitlerini benimseyerek itiraz edilen kararı onamıştır (423/1998 sayılı karar).

11. Başvuranlar, 29 Kasım 2000 tarihinde, İstinaf Mahkemesi nezdinde istinaf başvurusunda bulunmuştur. Başvuranlar, 10 Ocak 2002 tarihinde, temyiz başvurularını Yargıtay’a sunmuş ve bir duruşma tarihi belirlenmesini talep etmişlerdir. Duruşma 17 Mayıs 2002 tarihinde yapılmıştır.

12. Yargıtay, 25 Haziran 2002 tarihinde, itiraz edilen kararın gerekçesinin ne yeterli ne açık olduğunu ve İstinaf Mahkemesinin, ihtilaf konusu derneğin tescilinin reddedilmesinin, ulusal düzen ve kamu düzeni için gerekli bir tedbir olduğunu tamamıyla gösteremediğini, dolayısıyla, ilgili yerel hükümlerin yanı sıra Sözleşme'nin 11. maddesinin somut olayda doğru bir şekilde uygulanıp uygulanmadığını incelemenin mümkün olmadığını değerlendirmiştir. Bu nedenle, yüksek mahkeme, itiraz edilen kararı bozmuş ve davayı, yeni bir heyet tarafından tekrar değerlendirmek üzere Trakya İstinaf Mahkemesine geri göndermiştir (1241/2002 sayılı karar). Söz konusu karar, 5 Temmuz 2002 tarihinde kesinleşmiş ve onaylanmıştır.

13. Başvuranlar, 12 Şubat 2003 tarihinde, Trakya İstinaf Mahkemesinde bir duruşma tarihi belirlenmesini talep etmişlerdir. Duruşma 9 Mayıs 2003 tarihinde yapılmıştır.

14. Trakya İstinaf Mahkemesi, 24 Haziran 2003 tarihinde, söz konusu başvuruyu reddetmiştir. Trakya İstinaf Mahkemesi, derneğin adının ve özellikle “azınlık gençleri” ifadesinin açık ve net bir şekilde oluşturulmadığını buna karşın, “derneğin dini bir azınlığı mı (Müslüman), yoksa iç hukuk düzenine aykırı ve bu nedenle kanun dışı olan etnik bir azınlığı mı (Türk) temsil ettiğine dair karışıklık ve şüphe” yarattığını değerlendirmiştir (324/2003 sayılı karar).

15. Başvuranlar, 11 Ağustos 2003 tarihinde, diğer hususların yanı sıra, Sözleşme'nin 11. maddesini ileri sürerek temyiz başvurusunda bulunmuşlardır. Başvuranlar, 10 Aralık 2003 tarihinde, temyiz başvurularını Yargıtay'a sunmuş ve bir duruşma tarihi belirlenmesini talep etmişlerdir. Duruşma tarihi olarak ilk başta 19 Kasım 2004 tarihi belirlenmiş, daha sonra iki defa tecil edilmiştir. Duruşma, 2 Aralık 2005 tarihinde yapılmıştır.

16. Yargıtay, 10 Ocak 2006 tarihinde, temyiz başvurusunu reddetmiştir. Yüksek mahkeme öncelikle, dernekleri düzenleyen iç hukuk hükümlerinin Sözleşme'nin 9, 10, 11 ve 14. maddelerine aykırı olmadığını göstermek üzere uzun bir inceleme yapmış ve aynı zamanda, Avrupa İnsan Hakları

Mahkemesinin *Gorzelik ve diğerleri/Polonya ve Sidiropoulos ve diğerleri/Yunanistan* kararlarına atıfta bulunmuştur. Yüksek mahkeme dahası, “toprak hakkı iddialarına yönelik tüm talep ve isteklere son veren, böylece Yunanistan ile Türkiye arasındaki sınırları kesinleştiren” ve “Batı Trakya’daki Müslüman Yunan vatandaşların varlığını tanıyan” Lozan Antlaşması’na da atıfta bulunmuştur. Yargıtay, İstinaf Mahkemesinin tespitlerini benimseyerek, temyiz konusu kararda, iç hukukun ilgili hükümlerinin ve Sözleşme’nin 11. maddesinin doğru yorumlandığı ve uygulandığını değerlendirmiştir. Yargıtay, derneğin tescilinin reddedilmesinin izlenen meşru amaçlarla orantılı olduğunu ve üyelerinin “kimlikleri konusunda yanıltıcı olmayacak bir adla” dernek kurma imkânına sahip olduklarını eklemiştir (58/2006 sayılı karar). Söz konusu karar, 1 Şubat 2006 tarihinde düzenlenmiş ve onaylanmıştır.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK

A. Anayasa

17. Anayasa’nın 4. maddesinin 1. fıkrası aşağıdaki şekildedir:

“Bütün Yunanlılar, kanun önünde eşittir.”

18. Anayasa’nın 12. maddesinin 1. fıkrası aşağıdaki şekildedir:

“Bütün Yunanlılar kanuna uygun olarak, kâr amacı gütmeyen dernekler ve sendikalar kurma hakkına sahiptirler; şu var ki kanun bu hakkın kullanımını asla ön izin şartına bağlayamaz.”

B. Medeni Kanun

19. Medeni Kanun, kâr amacı gütmeyen derneklere ilişkin aşağıdaki hükümleri içermektedir:

Madde 78**Dernek**

“Kâr amacı gütmeyen kişilerden oluşan bir birlik, bulunduğu yerin Asliye Hukuk Mahkemesinde tutulan özel bir kamu siciline (dernek) tescil edilmesinden itibaren tüzel kişilik kazanır. Bir derneğin kurulması için en az yirmi kişi gereklidir.”

Madde 79**Derneğin Tescili İçin Başvuru**

“Derneğin sicile tescil edilmesi için, derneğin kurucularının ya da yönetim kurulunun Asliye Hukuk Mahkemesine başvuruda bulunması gerekmektedir. Bu başvuruya, kurucu belgesi, yönetim kurulunu oluşturan kişilerin isim listesi ve yönetim kurulu üyeleri tarafından imzalanan ve tarih belirtilen Tüzük eklenmelidir.”

Madde 80**Derneğin Tüzüğü**

“Dernek Tüzüğü, geçerli olması için a) derneğin amacını, adını ve merkezini, b) dernek üyelerinin kabul edilme, geri çekilme ve çıkarılma koşulları ile hak ve yükümlülüklerini, (...) belirtmelidir.”

Madde 81**Derneğin Tescili Kararı**

“Asliye Hukuk Mahkemesi, bütün yasal koşulların yerine getirildiği konusunda ikna olması halinde, talebi kabul eder (...)”

Madde 105**Derneğin Kapatılması**

“Asliye Hukuk Mahkemesi, (...) c) derneğin Tüzüğü’nde belirlenen amaçtan farklı bir amaç izlemesi veya derneğin amacının ya da işleyişinin kanuna, ahlâka veya kamu düzenine aykırı olduğunun ortaya çıkması durumunda, derneğin kapatılmasına karar verir.”

C. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu

20. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nun ilgili hükümleri aşağıdaki gibidir:

Madde 106

“Mahkeme sadece tarafların talebi üzerine hareket eder ve taraflarca ileri sürülen iddialar temelinde karar verir (...)”

Madde 108

“Adli işlemler, tarafların girişimi ve talebi ile gerçekleşir (...)”

21. Yukarıda bahsedilen maddeler sırasıyla yargılamanın düzenlenmesi ve tarafların girişimi ilkelerine yer vermektedir. Yargılamanın düzenlenmesi ilkesine göre, hukuk ihtilaflarında yargısal koruma, yalnızca taraflarca talep edildiği durumda, talep edildiği ve edilmeye devam edildiği ölçüde verilmektedir. Ayrıca, tarafların girişimi ilkesine göre, bir hukuk yargılamasının ilerleyişi tamamen tarafların özen göstermesine bağlıdır (P. Yessiou-Faltsi, *Civil Procedure in Hellas*, ed. Sakkoulas-Kluwer, s. 45 ve devamı).

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

SÖZLEŞME’NİN 6. MADDESİNİN 1. FIKRASININ İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

22. Başvuranlar, yargılama süresinin Sözleşme’nin 6. maddesinin 1. fıkrasıyla öngörüldüğü şekliyle, “makul süre” ilkesini ihlal ettiğini iddia etmektedirler. Söz konusu madde aşağıdaki gibidir:

“Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar (...) konusunda karar verecek olan, (...) bir mahkeme tarafından, (...) makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir.”

23. Hükümet, başvuranların tutumlarının, yargılamanın süresinin uzamasına büyük ölçüde katkıda bulunduğu kanaatindedir. Hükümet bu noktada, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nun yargılamanın taraflarca

yürütülmesi ilkesine yer verdiğini hatırlatmakta ve başvuruların, özellikle itiraz başvurularını ve duruşma tarihlerinin belirlenmesi taleplerini aşırı derecede geciktirerek, yargılamanın yürütülmesinde özen göstermediklerini ileri sürmektedir. Hükümet, söz konusu davayı özenle ele alan adli makamlara herhangi bir gecikme atfedilemeyeceği sonucuna varmaktadır.

24. Başvuranlar, yargılamanın aşırı uzun olması konusundaki sorumluluğun, yalnızca yerel mahkemelerin kötü örgütlenmesine ait olduğunu iddia etmektedirler. Başvuranlar, mevcut hukuk yollarını kullanma noktasındaki gecikmelerini, somut olayda verilen kararların kesinleşme süreleri ile gerekçelendirmektedir.

A. Kabul Edilebilirlik Hakkında

25. Mahkeme, söz konusu şikâyetin, Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrası anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını tespit etmektedir. Mahkeme ayrıca, başka herhangi bir kabul edilemezlik gerekçesinin bulunmadığını saptamaktadır. Dolayısıyla, söz konusu şikâyetin kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

B. Esas Hakkında

1. Değerlendirilmesi Gereken Dönem

26. Değerlendirilecek dönem, Dedeoğlu ilk derece mahkemesine başvurulmasıyla 14 Aralık 1995 tarihinde başlamış ve 58/2006 sayılı Yargıtay kararı ile 10 Ocak 2006 tarihinde son bulmuştur. Dolayısıyla bu dönem, üç dereceli yargılama kapsamında on yıldan fazla sürmüştür.

2. Yargılama Süresinin Makullüğü

27. Mahkeme, yargılama süresinin makullüğünün, davanın şartlarına göre ve kendi içtihadıyla belirtilen kriterler, bilhassa davanın karmaşıklığı,

başvurayı ve yetkili makamların davranışı ile ilgililer için davanın ne ifade ettiği hususu göz önünde bulundurularak değerlendirildiğini hatırlatmaktadır (bk. diğer birçok karar arasında, *Frydlender/Fransa* [BD], no.30979/96, § 43, AIHM 2000-VII).

28. Ek olarak, yalnızca yetkili adli makamlara atfedilen yavaşlıklar, Sözleşme'ye aykırı şekilde makul sürenin aşıldığının tespit edilmesine yol açabilmektedir. Yargılamanın taraflarca yürütülmesi ilkesine yer veren hukuk sistemlerinde bile, ilgililerin davranışı, hâkimleri Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının gerektirdiği ivediliği sağlamaktan muaf tutmaz (*Litoselitis/Yunanistan*, no. 62771/00, § 30, 5 Şubat 2004).

29. Mahkeme öncelikle, ihtilafın niteliği göz önüne alındığında, davanın tartışmasız bir şekilde belli bir karmaşıklık sergilediğini değerlendirmektedir. Mahkeme daha sonra tarafların tutumu ile ilgili olarak, ilgililerin yargılamanın yürütülmesinde hususi bir özen göstermedikleri kanaatinde. Mahkeme bu bağlamda, başvuranların, ilk derece mahkemesi tarafından verilen karara karşı itiraz etmek için bir yıl dört aydan ve İstinaf Mahkemesi tarafından verilen ilk karara karşı temyiz başvurusunda bulunmak için iki yıl dört aydan fazla beklediklerini tespit etmektedir. Mahkeme, başvuranların tekrar, söz konusu temyiz başvurusunun bir nüshasını Yargıtay'a göndermeden ve duruşma tarihi belirleme talebinde bulunmadan önce süreyi bir yıl ve bir aydan fazla uzattıklarını kaydetmektedir. Ayrıca, davanın Yargıtay tarafından tekrar Trakya İstinaf Mahkemesine gönderilmesinin ardından başvuranlar, yargılamaya devam etmeden ve söz konusu mahkeme huzurunda bir duruşma tarihi talep etmeden önce yedi aydan fazla beklemiştir; başvuranların herhangi bir destekli açıklama sunmadıkları bu tutum, Devletin sorumlu tutulamayacağı toplam yaklaşık beş yıl ve dört ay gecikmenin nedenidir. Başvuranlar kararlara itiraz etmedikleri sürece yargılamanın ilerlemesinin mümkün olmadığı izahtan varestedir. Dahası, ilgili taraflar başvuru mahkemeler önündeki yargılamayı sürdürme isteklerini ifade etmedikleri sürece, mahkemelerin hareket alanı yoktur.

Nitekim Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 106 ve 108. maddelerinde yer alan yargılamanın düzenlenmesi ve tarafların girişimi ilkelerine göre (bk. yukarıdaki 20-21.paragraflar), yargılamanın ilerleyişi tamamen tarafların özen göstermesine bağlı olup tarafların geçici veya kesin olarak yargılamayı terk etmesi durumunda mahkemeler kendi girişimleriyle tarafları devam etmeye zorlayamaz. Bu durum, mahkemelerin, örneğin bir erteleme talebini onaylamak, tanıkları dinlemek veya bir bilirkişi raporunun hazırlanması için gereken süreyi gözetmek söz konusu olduğunda dikkatli davranarak sorunsuz bir şekilde ilerlemesini sağlamak zorunda oldukları derdest bir yargılama ile mukayese edilemez (bk. *Liadis/Yunanistan*, no. 16412/02, § 21, 27 Mayıs 2004, *Patrianakos/Yunanistan*, no. 19449/02, § 23, 15 Temmuz 2004, *Karra/Yunanistan*, no. 4849/02, § 20, 2 Haziran 2005).

30. Mahkeme, adli makamların tutumu ile ilgili olarak, mahkemelerin, işlem yapmadan geçen süre ve haksız yavaşlık ile suçlanamayacağı kanaatindedir. Nitekim Mahkeme, ilk derece mahkemesi önündeki yargılamanın üç ay yedi gün, İstinaf Mahkemesi önündeki ilk yargılamanın yaklaşık bir yıl ve Yargıtay önündeki yargılamanın ise başvuruların duruşma tarihi belirleme talebinde bulundukları tarihten itibaren beş ay on beş gün sürdüğünü tespit etmektedir. Yargıtay tarafından davanın geri gönderilmesinden sonraki yargılama ise başvuruların İstinaf Mahkemesi önünde duruşma tarihi belirleme talebinde bulundukları tarihten itibaren dört ay on iki gün sürmüştür. Son olarak Yargıtay, ikinci defa, iki yıl beş aylık bir süre içinde karar vermiştir. Mahkemeye göre, söz konusu süreler aşırı olmaktan uzaktır. Mahkeme ayrıca, başvurular her duruşma tarihi belirlenmesini talep ettiklerinde, başvuru mahkemelerin makul süreler içinde bir tarih belirlediklerini kaydetmektedir.

30. Mahkeme, toplanan tüm unsurlar ışığında ve yargılamaların toplam süresine rağmen, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrası anlamında "makul sürenin" aşılmadığı kanaatindedir.

Dolayısıyla, söz konusu hüküm ihlal edilmemiştir.

II. SÖZLEŞME’NİN 11. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

31. Başvuranlar, ulusal mahkemelerin, derneklerini tescil etmeyi reddederek Sözleşme’nin 11. maddesi ile güvence altına alınan haklarını ihlal ettiklerinden şikâyet etmektedirler. Söz konusu madde aşağıdaki gibidir:

“Herkes barışçıl olarak toplanma ve dernek kurma hakkına sahiptir. Bu hak, çıkarlarını korumak amacıyla başkalarıyla birlikte sendikalar kurma ve sendikalara üye olma hakkını da içerir.

Bu hakların kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplum içinde ulusal güvenliğin, kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli olanlar dışındaki sınırlamalara tabi tutulamaz. Bu madde, silahlı kuvvetler, kolluk kuvvetleri veya devlet idaresi mensuplarınca yukarıda anılan haklarını kullanılmasına meşru sınırlamalar getirilmesine engel değildir.”

A. Kabul Edilebilirlik Hakkında

32. Mahkeme, söz konusu şikâyetin, Sözleşme’nin 35. maddesinin 3. fıkrası anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını tespit etmektedir. Mahkeme ayrıca, başka herhangi bir kabul edilemezlik gerekçesinin bulunmadığını saptamaktadır. Dolayısıyla, söz konusu şikâyetin kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

B. Esas Hakkında

1. Tarafların İddiaları

33. Hükümet, Sözleşme’nin 11. maddesiyle ilgili Mahkemenin içtihadına ve ardından ilgili iç hukuka ilişkin uzun bir hatırlatmanın ardından dernek kurma özgürlüğünün mutlak olmadığını vurgulamıştır. Yunan topraklarında etnik bir azınlığı değil, yalnızca dini bir azınlığı tanıyan Lozan Antlaşması’nı ileri sürerek Hükümet, ulusal makamların, başvuranların derneğin tescil

edilmesini haklı olarak reddettiklerini, zira derneğin adının üyelerinin vatandaşlığı konusunda karışıklığa ve şüpheyeye yol açtığını belirtmektedir. Hükümete göre, başvuruları veya Müslüman inancına mensup başkaca tüm Yunan uyrukluları, kanuni şartlara uyan ve adı üyelerinin kimliği ve amaçları konusunda herhangi bir belirsizlik yaratmayan bir dernek kurmaktan alıkoyacak herhangi bir unsur bulunmamaktadır. Hükümet, Yunan mahkemelerinin, özellikle kamu düzeniyle ilgili sorunlar söz konusu olduğunda sahip oldukları takdir yetkisini göz önünde bulundurarak, somut olayda orantılılık kriterini karşıladıkları sonucuna varmaktadır.

34. Başvuranlar, Lozan Anlaşması'nın azınlıkların kendilerini "Türk" sıfatıyla tanımlamalarını yasaklamadığı yönünde cevap vermektedirler. Başvuranlara göre, ulusal mahkemeler ve Hükümet tarafından ileri sürülen tüm iddialar dayanaksızdır ve "zorunlu sosyal ihtiyaç" kavramı ile örtüşmemektedir. Dosyada, başvuruların Yunan kamu düzenine zarar vermek istediklerini ve derneklerinin tescilinin reddedilmesinin demokratik bir toplumda gerekli bir tedbir olduğunu gösterecek herhangi bir unsur bulunmamaktadır.

2. Mahkemenin Değerlendirmesi

a) Genel ilkeler

35. Mahkeme, Sözleşme'nin 11. maddesinde belirtilen hakkın dernek kurma hakkını içerdiğini vurgulamaktadır. Vatandaşların ortak bir menfaat alanında toplu olarak hareket etmek amacıyla bir tüzel kişi oluşturma imkânı, dernek kurma özgürlüğü hakkının en önemli yönlerinden birini teşkil etmektedir ve bu imkân olmaksızın, söz konusu hak, herhangi bir anlam ifade etmeyecektir. Nitekim Mahkeme, çoğulculuğun ve demokrasinin korunması için siyasi partilerin oynadıkları önemli rolden sık sık bahsetmiş olsa da, kültürel veya manevi mirasın korunması, çeşitli sosyal veya ekonomik amaçların izlenmesi, etnik bir kimliğin araştırılması ya da azınlık bilincinin

ifade edilmesi gibi diğer amaçlarla kurulan dernekler de demokrasinin iyi işlemesi için ayrıca önem arz etmektedir (*Gorzelik ve diğerleri/Polonya* [BD], no.44158/98, § 92, AİHM 2004 I).

36. Dolayısıyla, ulusal mevzuatın bu özgürlüğe yer verme şekli ve bu özgürlüğün yetkili makamlar tarafından pratikte nasıl uygulandığı hususu bahis mevzu ülkedeki demokrasi durumunun bir göstergesidir. Şüphesiz Devletler, bir derneğin amaç ve faaliyetlerinin mevzuatla belirlenen kurallara uygunluğunu denetleme hakkına sahiptirler, ancak bunu Sözleşme bağlamında yükümlülükleriyle bağdaşacak ve Mahkemenin denetimine tabi olacak bir şekilde kullanmalıdırlar.

37. Sonuç olarak, Sözleşme'nin 11. maddesinde belirtilen istisnalar, dernek kurma özgürlüğüne getirilen sınırlamaların sadece ikna edici ve zorunlu gerekçelerle meşrulaştırılabileceği katı bir yoruma tabi tutulmalıdır. Bu türden bir durumda, Devletler, Sözleşme'nin 11. maddesinin 2. fıkrası anlamında bir gerekliliğin varlığını değerlendirirken, mevzuatın yanı sıra bağımsız mahkemeler tarafından verilenler de dâhil olmak üzere, ilgili mevzuatı tatbik eden kararlar üzerindeki sıkı Avrupa denetiminin eşliğinde, sadece sınırlı bir takdir yetkisine sahiptirler (yukarıda anılan *Gorzelik ve diğerleri/Polonya*, § 96).

38. Mahkeme, denetimini uygularken, yetkili yerel mahkemelerin yerine geçmekle görevli değildir, ancak bu mahkemelerin takdir yetkileri uyarınca verdikleri kararları Sözleşme'nin 11. maddesi açısından denetlemekle görevlidir. Bu, Mahkemenin, Devletin bu yetkiyi iyi niyetle, dikkatli ve makul bir şekilde kullanıp kullanmadığını araştırmakla yetinmesi gerektiği anlamına gelmez. Mahkeme, “izlenen meşru amaçla orantılı” olup olmadığını ve bunu haklı göstermek için ulusal makamlar tarafından ileri sürülen gerekçelerin “uygun ve yeterli” olup olmadığını belirlemek için, davanın tamamını dikkate alarak, ihtilaf konusu müdahaleyi değerlendirmelidir. Böylelikle Mahkeme, ulusal makamların kuralları, Sözleşme'nin 11. maddesinde yer verilen ilkelere uygun olarak, dahası, bağlantılı olayların

kabul edilebilir bir değerlendirmesine dayanarak uyguladıkları konusunda tatmin olmalıdır (*Sidiropoulos ve diğerleri/Yunanistan*, 10 Temmuz 1998 tarihli karar, *Karar ve Hükümlerin Derlemesi* 1998-IV, s. 1614, § 40).

b) Yukarıda Bahsedilen İlkelerin Somut Olayda Uygulanması

39. Mevcut davada, Yunan mahkemeleri tarafından başvuruların derneğin tescilinin reddedilmesinin başvuruların dernek kurma özgürlüğü haklarını kullanmalarına yönelik yetkili makamların bir müdahalesi anlamına geldiği hususuna taraflarca itiraz edilmemektedir. Bu müdahale, Medeni Kanun'un 79 ila 81. maddelerinin yerel mahkemelerin dernek Tüzüğü'nün geçerliliğinin tartışmaya açık olduğunu tespit etmeleri halinde, derneğin tescili talebini reddetmelerine imkân vermesi nedeniyle, “kanun tarafından öngörülmüştür”. Öte yandan Mahkeme, ihtilaf konusu müdahalenin Sözleşme'nin 11. maddesinin 2. fıkrası bakımından, kamu düzeninin korunması yönünde meşru bir amaç taşıdığını kabul etmektedir.

40. Dolayısıyla, geriye özellikle, ihtilaf konusu müdahalenin gözetilen meşru amaca ulaşmak için “demokratik bir toplumda gerekli” olup olmadığını incelemek kalmaktadır. Mahkeme bu noktada, “gerekli” sıfatının “zorunlu bir sosyal ihtiyaç” anlamına geldiğini hatırlatmaktadır (yukarıda anılan *Gorzelik ve diğerleri/Polonya* kararı, § 95).

41. Mahkeme öncelikle, başvuruların derneğin tescilinin reddedilmesinin esasen, Yunanistan'da idealleri desteklenmesi gereken etnik bir azınlık bulunduğu fikrini yaygınlaştırmaya yönelik başvurulara atfedilen niyeti engelleme kaygısından güdülendiğini kaydetmektedir. Başka bir ifadeyle, ihtilaf konusu tedbir, sırf derneğin kurucularının gerçek niyetleri ve derneğin işlemeye başladığında yürütebileceği faaliyetler konusundaki bir şüpheye dayanmıştır. Bununla birlikte, somut olayda, derneğin hiçbir zaman tescil edilmemesi nedeniyle, başvuruların niyetleri, derneğin pratikteki sevk ve idaresine referansla tahkik edilememiştir.

42. Mahkeme, kendi içtihamı uyarınca, delillerin yönetiminin öncelikle iç hukuk kurallarına tabi olduğunu ve ilke olarak, ulusal mahkemeler tarafından toplanan unsurları değerlendirme görevinin bu mahkemelere ait olduğunu hatırlatmakla birlikte (bk. diğer birçok karar arasında, *García Ruiz/İspanya* [BD], no. 30544/96, § 28, AİHM 1999-I), kendilerine başvurulmuş mahkemelerin derneğin kamu düzeni açısından tehlikeli olduğu sonucuna varmak için yalnızca “Meriç İli Azınlık Gençleri Derneği” adıyla yetinmelerinden hoşnut olmamıştır.

43. Dahası, Batı Trakya’daki Müslüman azınlığa ilişkin sorunlara davalı Devlet tarafından verilen önemi değerlendirme görevi Mahkemeye ait olmasa da, Mahkeme, derneğin gerçek amacı Yunanistan’da etnik bir azınlığın bulunduğu fikrini yaygınlaştırmak olduğu varsayılsa bile, bunun tek başına demokratik bir toplum için tehdit oluşturduğunun kabul edilemeyeceği görüşünde olup; bu görüşün derneğin Tüzüğü’nde, üyelerinin şiddete veya antidemokratik ya da anayasaya aykırı yöntemlere başvurulmasını savunduğuna ilişkin herhangi bir unsurun bulunmaması karşısında daha da geçerli olduğu kanaatindedir. Mahkeme, bu hususta, Yunan mevzuatının kâr amacı gütmeyen derneklerin kurulması için bir önleyici denetim sistemi öngörmediğini hatırlatmak istemektedir: Anayasa’nın 12. maddesi, dernek kurumunun önceden bir izne tabi tutulamayacağını belirtmektedir; Medeni Kanun’un 81. maddesi ise, mahkemelerin bu konuda yerindelik denetimi değil, hukukilik denetimi yapmalarına imkân vermektedir.

44. Son olarak, Mahkeme, derneğin, kurulduğunda, Tüzüğü’nde belirtilen amaçlar kılıfı altında bu amaçlarla bağdaşmayacak ve kamu düzenini bozabilecek faaliyetlerde bulunabileceği ihtimalini göz ardı edemeyecektir. Bununla beraber, bu türden bir ihtimal doğrulansa bile, yetkili makamlar yine de çözümsüz halde kalmayacaktır: Medeni Kanun’un 105. maddesi uyarınca, Asliye Hukuk Mahkemesi, derneğin daha sonradan Tüzüğünde belirlenenden farklı bir amaç izlemesi ya da işleyişinin kanuna, ahlâka veya kamu düzenine

aykırı olduğunun ortaya çıkması halinde, kapatılmasına karar verebilecektir (bk. yukarıda 19. paragraf).

45. Mahkeme, yukarıda belirtilen hususlar ışığında, başvuranların derneğin tescilini reddetmeyi gerektiren “zorunlu sosyal ihtiyacı” hemen hemen hiç anlayamamakta ve ihtilaf konusu tedbirin izlenen amaçlar karşısında orantısız olduğu sonucuna varmaktadır. Dolayısıyla, Sözleşme’nin 11. maddesi ihlal edilmiştir.

III. SÖZLEŞME’NİN 9 VE 14. MADDELERİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

46. Başvuranlar, derneklerinin tesisinin yasaklanma nedeninin, etnik kökenlerine ve Müslüman dinlerine dayandığından şikâyet etmektedirler. Başvuranlar Sözleşme’nin 9 ve 14. maddelerini ileri sürmektedirler. Bu maddeler aşağıdaki gibidir:

Madde 9

“1. Herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahiptir; bu hak, din veya inanç değiştirme özgürlüğü ile tek başına veya topluca, kamuya açık veya kapalı ibadet, öğretim, uygulama ve ayin yapmak suretiyle dinini veya inancını açıklama özgürlüğünü de içerir.

2. Din veya inancını açıklama özgürlüğü, sadece yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda kamu güvenliğinin, kamu düzeninin, genel sağlık veya ahlakın ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli sınırlamalara tabi tutulabilir.

Madde 14

“Bu Sözleşme’de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır.”

A. Kabul Edilebilirlik Hakkında

47. Mahkeme, söz konusu şikâyetin, Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrası anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını tespit etmektedir. Mahkeme ayrıca, başka herhangi bir kabul edilemezlik gerekçesinin bulunmadığını saptamaktadır. Dolayısıyla, söz konusu şikâyetin kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

B. Esas Hakkında

48. Hükümet, ulusal mahkemelerin, üyelerinin etnik kökenine veya dinine dayanarak değil, Lozan Antlaşması'na aykırı olarak Yunan toprakları üzerinde Türk azınlığın varlığını ima eden “azınlık gençleri” ifadesinin kullanılması nedeniyle söz konusu derneğin tescil edilmesini reddettiklerini kaydetmektedir.

49. Başvuranlar, dernekler terminolojisinde “Türk” ifadesinin kullanılmasının Yunanistan devleti tarafından sistematik olarak yasaklandığını iddia etmektedirler.

50. Mahkeme, bu şikâyetin Sözleşme'nin 11. maddesine dayanan şikâyetlerle aynı olan olaylarla ilgili olduğunu kaydetmektedir (bk. yukarıda anılan *Sidiropoulos ve diğerleri/Yunanistan* kararı, s. 1619, § 52). Mahkeme, bu hüküm kapsamında vardığı sonucu dikkate alarak (bk. 46. paragraf), söz konusu şikâyetleri ayrı ayrı incelemeye gerek olmadığı kanaatindedir.

IV. SÖZLEŞME’NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

51. Sözleşme’nin 41. maddesi aşağıdaki gibidir:

“Eğer Mahkeme bu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Taraf’ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırıabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

Tazminat ile Masraf ve Giderler

52. Başvuranlar manevi zararlarının tazmin edilmesini ve masraf ve giderlerinin geri ödenmesini talep etmekte ancak miktarı belirleme hususunu Mahkemeye bırakmaktadırlar.

53. Hükümet, ihlal tespitinin, başvuranların maruz kaldıkları iddia edilen manevi zarar için tek başına yeterli adil tazmin teşkil edeceğini ileri sürmektedir. Hükümet ayrıca, masraf ve giderlerin ne sayılarla ifade edildiğini ne de gerekçelendirildiğini iddia etmektedir.

54. Mahkeme, başvuranların manevi zarara uğradıklarından şüphe duymamaktadır. Ancak Mahkeme, bunun Sözleşme’nin 11. maddesinin ihlaline ilişkin tespitle yeterince telafi edildiği kanaatindedir.

55. Mahkeme, masraf ve giderlere ilişkin olarak, başvuranların iddialarının, doğru bir şekilde hesaplanmalarına imkân veren gerekli kanıtlayıcı belgelerle birlikte sunulmadığını gözlemlemektedir (bk. diğer birçok karar arasında, *Mantzila/Yunanistan*, no. 25536/04, § 33, 4 Mayıs 2006). Bu nedenle, söz konusu talebi reddetmek gerekmektedir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OY BİRLİĞİYLE,

1. Başvurunun kabul edilebilir olduğuna;

2. Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edilmediğine;
3. Sözleşme'nin 11. maddesinin ihlal edildiğine;
4. Sözleşme'nin 9 ve 14. maddelerine ilişkin şikâyetlerin ayrı olarak incelenmesine gerek olmadığına,
5. İhlal tespitinin manevi zarar için tek başına yeterli bir adil tazmin sağladığına;
6. Adil tazmine ilişkin geri kalan taleplerin reddine *karar vermiştir*.

İşbu karar Fransızca dilinde tanzim edilmiş olup, Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77. maddesinin 2 ve 3. fıkraları gereğince 11 Ekim 2007 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

André WAMPACH
Yazı İşleri Müdür Yardımcısı

Loukis LOUCAİDES
Başkan